

Қуръони Карим дарслари (108-дарс). Муташобих сифатлардан намуналар



13:00 / 27.10.2020 5295

(Халаф уламолар мазҳабига кўра)

(биринчи мақола)

1. Аллоҳнинг қўли – қудрати.

«Қўл» сўзи луғатда инсон жисмидаги маълум аъзони англатади. У инсон бармоғининг учидан тортиб, то елкасигача бўлган аъзосидир. Албатта, мазкур аъзони Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога нисбат бериб бўлмайди. Чунки бунда У Зотга жисм нисбати берилган бўлади. Аллоҳ таоло эса бундай нарсалардан покдир.

«Қўл» сўзи бошқа маъноларда ҳам ишлатилган:

- Қудрат.

- Қувват.

- Неъмат.

- Бир нарсанинг бировнинг тасарруфи ва мулкида бўлиши.

Қуръони Каримнинг баъзи оятларида «қўл» сўзи бирлик, иккилик ва кўплик лафзлари ила Аллоҳ таолога нисбатан ишлатилган. Мазкур оятлардаги Аллоҳ таолога нисбат берилган «қўл» сўзининг тафсирида уламолар «қудрат» ва «тасарруф имкони» маъноларини ишлатганлар. Чунки инсоннинг урфида бу сўз худди шу маънода ишлатилади. «Фалон нарса фалончининг қўлидан келади», дейилади. Зотан, Қуръони Карим одамларга улар фаҳмлайдиган услубда хитоб қилган.

Аллоҳ таоло Оли Имрон сурасида марҳамат қилади:

﴿قَدِيرٌ شَيْءٌ كُلٌّ عَلَىٰ إِيَّاكَ الْخَيْرُ بِيَدِكَ﴾

«Барча яхшилик Сенинг қўлингда. Албатта, Сен ҳар бир нарсага ўта қодирсан» (26-оят).

Яъни «Барча яхшиликлар Сенинг қудратинг ила ҳосил бўлур».

Аллоҳ таоло Моида сурасида марҳамат қилади:

﴿يَسْأَلُ كَيْفَ يَنْفِقُ مَبْسُوطَتَانِ يَدَاهُ بَلْ قَالُوا يَا وَلِعُنُوا إِلَيْهِمْ عَمَلْتَ مَعْزُولَةً اللَّهُ يَدُ الْيَهُودِ وَقَالَتْ

«Яҳудийлар: «Аллоҳнинг қўли боғлангандир», дедилар. Қўллари боғлансин уларнинг! Айтганлари учун лаънатга учрасинлар! Аксинча, Аллоҳнинг икки қўли очиқ, хоҳлаганича нафақа қилур» (64-оят).

Бу гаплари билан улар «Аллоҳ бахил», демоқчилар. Уларга раддия сифатида айтилаётган Аллоҳ таолонинг қўли очиқлиги ҳақидаги гап эса У Зотнинг карами ва неъмат бериши кенг эканига ишорадир. Зотан, барча халқларда ҳам сахий ва кўп эҳсон қилувчи одам «қўли очиқ» дея сифатланади.

Аллоҳ таоло Ёсин сурасида марҳамат қилади:

﴿۷۱﴾ مَلِكُونَ لَهَا فَهُمْ أُنْعَمًا أَيَّدِيَّا عَمَلَتْ مِمَّا لَهُمْ خَلَقْنَا أَنَا يَرَوُا أَوْلَادَهُ

«Ахир Биз улар учун Ўз қўлларимиз-ла қилган нарсалардан чорваларни яратиб қўйганимизни кўрмадиларми?! Бас, улар ўшаларга молик(эга)дирлар-ку!» (71-оят)

Яъни «Ўша нарсаларни Ўз қудратимиз ила яратдик».

Салафлар эса бу масалада Аллоҳ таборака ва таолони «қўл» деган аъзо ва жисмдан поклайдилар ва бу сўздан кўзланган муродни тайин қилишни Аллоҳнинг Ўзига ҳавола қиладилар.

Абулҳасан Ашъарий ва у кишига ҳамфикр бўлганлар салафларнинг гапига қуйидаги гапни қўшадилар:

«Аллоҳ таоло Ўзининг бизга маълум бўлган сифатларига зиёда равишда самъий – эшитилган сифатни собит қилди. Ўша зиёда сифатнинг исми «қўл»дир. Биз ушбу сифатни билмаймиз ва уни тайин қилишга шўнғимаймиз».

Ашъарийлар бу масалада салаф билан халафнинг ўртасида турадилар.

(Давоми бор)

«Қуръон илмлари» китобидан